

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Davida Hipšra a soudců JUDr. Tomáše Foltase a Mgr. Lenky Krupičkové v právní věci žalobce: **Ing. M. Š.**, proti žalované: **Česká advokátní komora**, se sídlem Národní 118/16, Praha 1, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 4. 11. 2019, č. j. 5 A 92/2019 - 18,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

I.

[1] Žalobce se žalobou podanou u Městského soudu v Praze domáhal zrušení rozhodnutí žalované ze dne 17. 6. 2019, č. j. 10.01-000497/19-002, jímž žalovaná rozhodla o žádosti žalobce o určení advokáta k poskytnutí právní služby podle § 18c zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů tak, že žalobci nebude advokát určen. Následujícím podáním žalobce požádal městský soud o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce z řad advokátů, přičemž svou žádost odůvodnil nedostatkem finančních prostředků a osobními, majetkovými a výdělkovými poměry.

[2] Městský soud usnesením ze dne 4. 11. 2019, č. j. 5 A 92/2019 - 18, žádosti žalobce o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce zamítl. Konstatoval, že žalobce sice doložil splnění základní podmínky pro osvobození od soudních poplatků, a to svou nemajetnost, současně však vycházel z rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 – 66, publ. pod č. 2601/2012 Sb. NSS, podle něhož platí, že i když je účastník řízení nemajetný, může mu soud výjimečně osvobození od soudních poplatků odepřít, a to zejména pro povahu sporů, které vede. Městský soud přihlédl k tomu, že v období od listopadu 2018 do července 2019 k tomuto soudu napadlo celkem 6 žalob podaných týměž žalobcem, jimiž bylo brojeno proti celkem 16 rozhodnutím žalované ve věci určení advokáta

k poskytnutí právní porady či právní služby. Součástí žalobních návrhů přitom byly vždy i žádosti o osvobození od soudních poplatků a ustanovení právního zástupce. Zohlednil taktéž, že žalobce podal k žalované již více než 100 žádostí o určení advokáta k poskytnutí právní porady či právní služby. Procesní aktivitu žalobce tak městský soud posoudil „spíše jako neuvážené nadužívání institutu osvobození od soudních poplatků k tomu, aby [žalobce] *bezplatně vedl spory podle své libosti*“. Městský soud proto dospěl k závěru, že v daném případě je na místě výjimečně odeprít žalobci dobrodiní institutu osvobození od soudních poplatků, a jeho žádost o osvobození od soudních poplatků zamítl. Tímto zároveň nebyla splněna jedna z kumulativně stanovených podmínek pro ustanovení zástupce, proto městský soud zamítl i návrh na ustanovení zástupce z řad advokátů.

II.

[3] Proti usnesení městského soudu podal žalobce (dále jen „stěžovatel“) kasační stížnost, v níž se domáhal jeho zrušení. K počtu žádostí o určení advokáta podaných žalované uvedl, že byl „*bezodůvodně a svévolně vyhozen z práce*“, přičemž soud nemá zájem na projednání jeho výpovědi z pracovního poměru, čímž v tomto řízení vznikají průtahy v délce několika let, které však taktéž nemá nikdo zájem náležitě projednat a uznat. Stěžovatel má také za to, že je diskriminován za vedení soudního řízení o neplatnosti výpovědi z pracovního poměru, tudíž nemá žádnou šanci na sjednání nového pracovního poměru. Nikdo mu nechce poskytnout ani půjčku na provozování živnosti. Je tak nucen pobírat dávky státní sociální podpory, a proto nemá na zaplacení soudních poplatků a na advokáta. Následkem toho dochází ze strany stěžovatele k podávání řady podnětů a vydávání mnoha soudních rozhodnutí, jejichž výroky jsou pro něj nepřijatelné. Stěžovatel si je však jist, že existence velkého množství podání z jeho strany a následných soudních rozhodnutí nebo přípisů není jím zaviněna.

III.

[4] Pokud jde o podmínku zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost, Nejvyšší správní soud již v usnesení rozšířeného senátu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 - 19, publ. pod č. 3271/2015 Sb. NSS, dospěl k následujícímu závěru: „*Stěžovatel má povinnost zaplatit poplatek za řízení o kasační stížnosti jen tehdy, pokud kasační stížnost směřuje proti rozhodnutí krajského soudu o návrhu ve věci samé (o žalobě), či o jiném návrhu, jehož podání je spojeno s poplatkovou povinností [§ 1 písm. a), § 2 odst. 2 písm. b) a § 4 odst. 1 písm. d) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích]*.“ V této věci však nebylo napadeným usnesením rozhodováno o návrhu ve věci samé, jelikož se jedná o procesní rozhodnutí učiněné v řízení o žalobě, jímž se toto řízení nekončí, stěžovateli tedy povinnost zaplatit soudní poplatek nevznikla.

[5] Pokud jde o podmínku spočívající v obligatorním zastoupení stěžovatele bez příslušného právního vzdělání advokátem v řízení o kasační stížnosti, své závěry učiněné v citovaném rozhodnutí ve vztahu k soudnímu poplatku dále promítl rozšířený senát i do následující úvahy: „*Je-li podána kasační stížnost proti usnesení krajského soudu o neosvobození od soudních poplatků, o neustanovení zástupce či proti jinému procesnímu usnesení učiněnému v řízení o žalobě, je rozhodnutí Nejvyššího správního soudu o kasační stížnosti učiněno v rámci tohoto řízení, a proto se zde ustanovení § 105 odst. 1 a 2 s. ř. s. neuplatní.*“ Z citovaného usnesení rozšířeného senátu tedy plyne, že ani povinné zastoupení stěžovatele bez příslušného právního vzdělání advokátem není vyžadováno v těch případech, kdy kasační stížnost směřuje, tak jako v nyní posuzované věci, proti procesnímu rozhodnutí, jímž se řízení o žalobě nekončí.

pokračování

[6] Nejvyšší správní soud poté posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.).

[7] Kasační stížnost není důvodná.

[8] Stěžovatel kasační stížností brojil proti zamítnutí žádosti o osvobození od soudních poplatků a návrhu na ustanovení zástupce v řízení před městským soudem. Vzhledem k tomu, že jednou z podmínek pro vyhovění návrhu na ustanovení zástupce pro řízení (§ 35 odst. 10 ve spojení s § 36 odst. 3 s. ř. s.) je splnění zákonných předpokladů pro osvobození od soudních poplatků, Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval právě posouzením této otázky ze strany městského soudu.

[9] Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. platí, že „Účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly. Přiznané osvobození se vztahuje i na řízení o kasační stížnosti“.

[10] Již rozšířený senát Nejvyššího správního soudu ovšem ve svém usnesení ze dne 27. 5. 2010, č. j. 1 As 70/2008 - 74, publ. pod č. 2099/2010 Sb. NSS, konstatoval: „Slovo „může“ užitá v § 36 odst. 3 věty první s. ř. s. ovšem dává soudu určitý, byť ve světle judikatury Ústavního soudu poměrně nevelký, prostor pro uvážení, zda i když jsou podmínky pro osvobození splněny, tj. účastník nemá dostatek prostředků a není naplněna ani negativní podmínka osvobození zakotvená ve větě druhé zmíněného ustanovení, není výjimečně namíste mu dobrodíní osvobození od soudních poplatků odepřít. Soudní uvážení se musí řídit stejnými pravidly jako uvážení správní, tj. zejména se musí vyvarovat libovůle, rozlišovat mezi různými případy na základě racionálních, logických a nediskriminačních kritérií a posuzovat obdobné případy obdobně a různé případy různě. Tato povinnost při soudním uvážení plyne z principu materiálního právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy). Znamená to, že budou-li podmínky podle § 36 odst. 3 věty první a věty druhé s. ř. s. splněny, pravidelně to povede k osvobození od soudních poplatků, a to v míře, která bude odpovídat majetkové nouzi účastníka řízení. Je proto žádoucí účastníka osvobodit jen částečně, lze-li po něm spravedlivě požadovat, aby byl jen z určité části svoji poplatkovou povinností splnil. Neosvobození bude za splnění podmínek výjimkou z pravidla, pro kterou musí existovat vážné skutkové důvody, které je soud v rámci odůvodnění svého uvážení povinen přezkoumatelně vyložit, přičemž vždy musí mít na paměti, že základním smyslem a účelem uvedeného ustanovení je zajistit rovný přístup všech osob k soudní ochraně, tj. výkon ústavně zaručeného základního práva.“

[11] Nejvyšší správní soud v návaznosti na citované usnesení rozšířeného senátu dospěl v rozsudku ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 - 66, publ. pod č. 2601/2012 Sb. NSS, zmiňovaném již městským soudem, k následujícímu závěru: „Osvobození od soudních poplatků nemá být institutem umožňujícím chudým osobám vést bezplatně spory podle své libosti, nýbrž zajistit, aby v případech, kdy nemají dostatek prostředků, a přitom je na místě, aby soudní spor vedly (neboť jde o věc skutečně se dotýkající jejich životní sféry), jim nedostatek prostředků nebránil v účinné soudní ochraně.“

[12] S ohledem na uvedenou judikaturu se Nejvyšší správní soud ztotožňuje s městským soudem, že právě v projednávaném případě se jedná o výjimku, kdy je namíste osvobození od soudních poplatků nepřiznat. Podle odůvodnění žalobou napadeného rozhodnutí předloženého v řízení před městským soudem žalovaná v tu dobu evidovala ve svém systému celkem 125 žádostí stěžovatele o určení advokáta k poskytnutí právní služby, přestože se jedná o institut sloužící k zajištění konkrétní právní služby v individuálním případě a v nezbytně

nutném rozsahu, nikoliv o institut zajišťující poskytování generální právní pomoci ve všech stěžovatelem vedených sporech a řízeních. Během období od listopadu 2018 do července 2019 napadlo městskému soudu celkem 6 žalob stěžovatele brojících celkem proti 16 rozhodnutím žalované ve věci určení advokáta k poskytnutí právní porady nebo právní služby, přičemž stěžovatel vždy žádá o osvobození od soudních poplatků a navrhuje ustanovení zástupce. Jak již konstatoval městský soud v souladu s citovanou judikaturou Nejvyššího správního soudu, osvobození od soudních poplatků neslouží k tomu, aby bylo umožněno chudým osobám vést bezplatně spory podle své libosti, nýbrž zajistit, aby v situacích, kdy nemají dostatek prostředků, a současně je namístě, aby soudní spor vedly, jim nedostatek prostředků nebránil v účinné soudní ochraně. To ovšem není posuzovaný případ.

[13] Nejvyšší správní soud rovněž poukazuje na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 4. 2019, č. j. 2 As 91/2019 - 14, vydaný na základě kasační stížnosti téhož stěžovatele ve skutkově i právně obdobné věci, ve kterém uvedl: „*Osvobození od soudního poplatku má být přiznáno těm žadatelům, jimž by nedostatek vlastních finančních prostředků bránil vést smysluplná, rozumně zhabovaná a nikoliv pouze „protestní“ soudní řízení; o takovou situaci se však v řešeném případě zjevně nejedná. Stěžovatel v kasační stížnosti sice uvádí své přesvědčení, že počet jím podaných žádostí a žalob není jeho vinou, přičemž se snaží vyvolat dojem nefunkčnosti celého soudního systému jakožto důvodu jemu vzniknuvší situace. S tím však nelze souhlasit, neboť je to právě stěžovatel, kdo je „pánem sporu“ (dominus litis), a jako takový má odpovědně a uvážlivě posuzovat, kterými úkony byla opravdu zasažena jeho subjektivní práva, proti nimž na procesní obranu skutečně potřebuje ze strany žalované ustanovení advokáta k poskytnutí bezplatné právní služby; řešením stěžovatelovy situace však nemůže být zablčení žalované mnohonásobnými žádostmi o ustanovení advokáta a následné napadání jejich negativních rozhodnutí správními žalobami s požadavkem na osvobození od soudních poplatků v případě takto vedených sporů. Institut osvobození od soudního poplatku je totiž výjimkou z obecného pravidla poplatkové povinnosti, jenž nemá být uplatňován bezbřezě v případech bezdůvodně se opakujících sporů.*“

[14] Městský soud proto nepochybil, pokud žádost stěžovatele o osvobození od soudních poplatků zamítl. Jelikož je splnění předpokladů pro osvobození od soudních poplatků podmínkou pro ustanovení zástupce, městský soud v souladu se zákonem zamítl i tento návrh.

[15] Nejvyšší správní soud ze shora uvedených důvodů proto kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

[16] Soud rozhodl o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti podle § 60 odst. 1 věty první s. ř. s. za použití § 120 s. ř. s. Stěžovatel nebyl v řízení o kasační stížnosti úspěšný, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalované, jíž by jinak právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti příslušelo, soud náhradu nákladů řízení nepřiznal, protože jí v řízení o kasační stížnosti nevznikly žádné náklady nad rámec běžné úřední činnosti.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 22. ledna 2020

Mgr. David Hipšr
předseda senátu